

INTVS MONACHI, FORIS APOSTOLI»

De Archiabbatia Ottiliensi eiusque historia (33)

4.12. De rebus scholaribus

4.12.1. De scholis domesticis

4.12.1.1. De schola seminarioque Ottiliensi

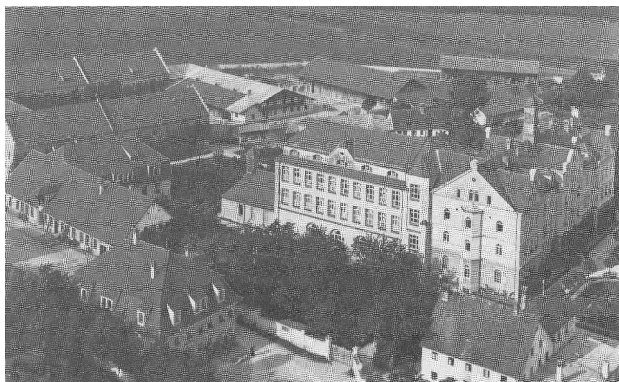
Ab initiis suis propria eruditio scholaris Ottilianis erat maximi momenti. Nam secundum eorum perceptionem scholā Ottilianā alumni iam ad futurum munus missionarium praeparandi erant, cum expectaretur eos (i.e. saltem maiorem partem eorum) examine maturitatis superato monasterium intraturos esse atque monachos missionarios futuros esse. Haec perceptio atque hic scopus decursū decenniorum non mutabatur, quā de causā schola et monasterium artissimam coniunctionem habebant. Etiam si hic scopus generalis permansit, tamen illo spatio temporis, de quo hic agitur, id est de spatio inter annum 1903um atque 1930um, quidam progressūs animadverti possunt et quaedam condiciones variabantur.

Prima condicio alicuius momenti, quae mutabatur, spectabat anno 1904° ad locum aedificiumque scholae. Inde ab anno 1895° discipuli in aedificio Sancti Michaelis recenter erecto et habitaverunt et oecos suos scholares habuerunt.¹ Sed decursū annorum iam denuo angustiae animadvertebantur. Itaque vere opportunum erat Sorores anno 1904° ad novum monasterium suum Tutzingense transmigravisse. Hunc in modum aedificium Sanctae Catharinae novo scopo destinari atque schola fieri potuit.² Necessarium autem erat, ut prius monasterium mulierum intrinsecus mutaretur atque

1 *Cfr* supra cap. 2.3.7.7.

2 De hac re *cfr* Narzissus HEFFELE: Die Missionsseminarien der Kongregation von St. Ottilien. In: Lumen Caecis. St. Ottilien 1928, p. 173; Narzissus HEFFELE: Die Missionsseminarien der Kongregation von St. Ottilien. In: Jahresbericht über die Seminarien der Benediktiner-Kongregation von St. Ottilien für ausländische Missionen. Schuljahr 1927/28, p. 24; Cyrillus WEHRMEISTER: Die Benediktinermisionäre von St. Ottilien. St. Ottilien ³1939, p. 17; Frumentius RENNER: Mutterabtei St. Ottilien und Entfaltung der Kongregation. In: Leuchter 2. St. Ottilien ²1992, p. 7; Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG: Optimierung historischer Forschung durch Datenbanken. Die exemplarische Datenbank «Missionsschulen 1887-1940». Bad Heilbrunn 2010, p. 36; Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG / Uwe SANDFUCHS: Katholische Missionsschulen in Deutschland 1887-1940. Bad Heilbrunn 2013, p. 58.

extrinsecus amplificaretur.³ Sic ex. gr. aedificium laterale adiunctum est, quo imprimis oeci maiores continebantur. Tota schola denique circiter centum quinquaginta alumnis locum praebuit. Mense Novembri a. 1904ⁱ aedificium scholae discipulis magistrisque in usum traditum est.

Aedificium Sanctae Catharinae cum scholari parte laterali.
[Franz AUER (ed.) (1991), p. 13.]

Haec vero Ottiliensis schola missionaria generaliter erat gymnasium humanisticum, cuius scopus in eo erat, ut futuri sacerdotes missionariiue educarentur atque examine maturitatis superato alumni Ordinem Benedictinum intrarent. Itaque cum ipsā scholā coniunctum erat oecotrophēum,⁴ ut alumni per omnes annos scholares unā viverent atque educatio non solum tempore institutionum contineretur. Discipulos in oecotrophēo vivere erat obligatorium, si scholam Ottiliensem frequentare voluerunt.

Structura autem interna scholae decursū annorum secundum indigentias iterum iterumque paululum modificata est. Iam anno 1902° schola Ottiliensis publice agnita erat,⁵ quā condicione tamen etiam maior observatio publica ministerialisque significabatur.⁶ Sed iam inde ab anno 1895/96° responsales

3 De mutatione aedificatoria fusius *cfr* infra cap. 4.16.6.

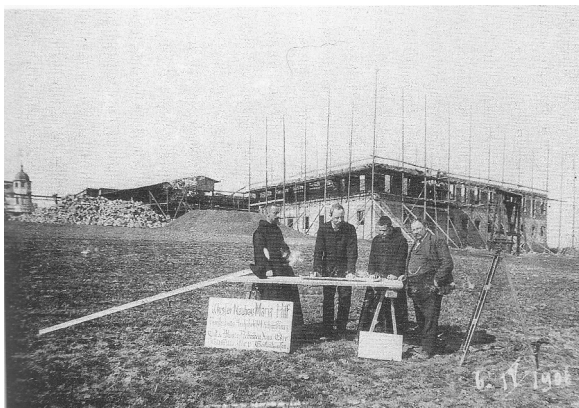
4 oecotrophēum, -ī n.: *Internat.* - *Cfr* Christian HELFER: *Lexicon Auxiliare*. Saarbrücken 1991, p. 288.

5 *Cfr* supra cap. 3.4.1.2.

6 Talis observatio publica spectabat ex. gr. ad condiciones aedificiorum probandas, ad curriculum exacte institutum, ad statuta curriculumque inspicienda, ad relationes annuas obligatorie dandas, etc.

curriculum scholae Ottiliensis curriculo gymnasiorum humanisticorum statalium adaptaverunt. Tamen in initio discipuli Ottiliani studia gymnasialia intra octo annos explere debuerunt, demum inde ab anno 1908/09° etiam pro ipsis tempus gymnasiale ad novem annos extensum est.⁷

Iam satis mature deliberationes exortae et ad effectum adductae sunt, quibus agebatur de structurā scholari amplificandā. Nam aliis in regionibus Bavariae monasteria seminariaque condita sunt, id est anno 1901° in Franconiā monasterium Sancti Ludovici⁸ et in Bavariā Inferiore anno 1905° monasterium Swickersperchiense.⁹ Harum foundationum scopus - scilicet praeter alios - etiam erat in eo, ut ex illis quōque regionibus plures iuvenes attraherentur futuros sacerdotes missionarios Benedictinos. Itaque omnino necessarium erat, ut in utroque novo monasterio satis celeriter seminarium quoddam instrueretur. In monasterio Sancti Ludovici hōc factum est statim mense Septembri a. 1902ⁱ, quō ibīdem institutiones scholares incohatae sunt.¹⁰ In

Seminarium Swickersperchiense in statu aedificandi.

[Martin FREUNDORFER: *Das Missionsseminar Schweiklberg*. In: Christian SCHÜTZ / Martin FREUNDORFER (edd.) (2005), p. 31.]

-
- 7 Cfr Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG (2010), pp. 38 sq.; Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG / Uwe SANDFUCHS (2013), p. 72.
- 8 Cfr supra cap. 4.7.2.1.1.
- 9 Cfr supra cap. 4.7.2.1.2.
- 10 Cfr Cyrill WEHRMEISTER (³1939), p. 25; Stephan AMON: Von St. Ludwig nach Münsterschwarzach. In: *Benediktinische Monatsschrift* 27, 1951, p. 508; Adelhard KASPAR: Münsterschwarzach in Franken. In: *Leuchter* 2 (²1992), p. 60; Gabriel VOGT:

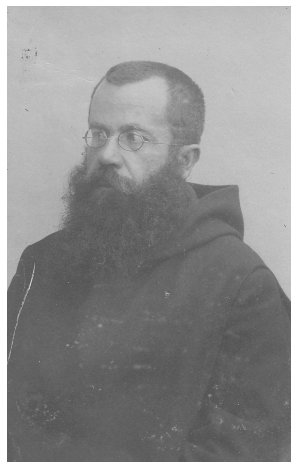
monasterio Swickersperchiense, postquam novum aedificium scholare exstructum est, institutiones scholares in initio mensis Ianuarii a. 1907ⁱ incohabantur.¹¹

Primis temporibus tota Ottiliana res scholaris percipiebatur et tractabatur ut unitas et omnia seminaria (id est Ottiliense, Ludovicianum (postea Suarzacense), Swickersperchiense) quadamtenus cohaerebant. Itaque etiam eadem principia educationis atque eruditionis valebant.¹² Singulis autem in seminariis - imprimis in monasteriis filiis - instituebantur gymnasiales classes prima usque ad tertiam, inde ab classe quarta usque ad octavam sive nonam¹³ omnes discipuli in seminario Ottiliensi educabantur.¹⁴ Tamen inde ab anno 1917/18° in monasteriis Suarzacensi atque Swickersperchiensi propria integraque gymnasia omnibus cum classibus paulatim instituta excultaque sunt.¹⁵

Münsterschwarzach. In: Leuchter 3 (1990), p. 117; Johannes MAHR: Schwarz aber schön. Die Abtei Münsterschwarzach im 20. Jahrhundert. 1. Münsterschwarzach 2014, p. 318.

- 11 Cfr Herbert FOLGER: Swickersperch. Beiträge zur Geschichte Schweiklbergs und des Landkreises Vilshofen in Niederbayern. Schweiklberg 1954, p. 88; Dietram FÄRBER: Schweiklberg in Niederbayern. In: Leuchter 2 (1992), p. 79; Hartmut MADL: Pater Coelestin Maier (1871-1935). Winzer 1999, p. 127; Martin FREUNDORFER: Das Missionsseminar Schweiklberg. In: Christian SCHÜTZ / Martin FREUNDORFER (edd.): O Lux Beata Trinitas. Passau 2005, pp. 251 sq.
- 12 Cfr Verordnungen über die Seminarien der St. Benediktus-Missionskongregation infolge der am 16. und 17. Juli 1908 in St. Ottilien abgehaltenen Rektorenkonferenz (20.7.1908), p. 1 (ASO, A.7.1.3), ubi expressis verbis dicitur «*seminaria esse totius Congregationis rem maximi momenti et eā de causā sub aspectū communitatis eadem esse uniformiter ordinanda*». (Textus originaliter Theodiscus).
- 13 Classes scholares illo tempore numerabantur a prima classe gymnasiali (quae hodiernis temporibus est classis quinta) usque ad classem nonam ultimamque (quae hodiernis temporibus est classis tertia decima).
- 14 Cfr Prospekt der Missions-Seminarien der Benediktiner von St. Ottilien (s.a. [1909], p. 1. - Cfr etiam Narzissus HEFFELE: Missionsseminarien. In: Lumen Caecis (1928), p. 173; Narzissus HEFFELE: Missionsseminarien. In: Jahresbericht 1927/28, p. 24; Frumentius RENNER: Entfaltung. In: Leuchter (1992), p. 7; Leander BOPP: St. Ottilien - 50 Jahre Abtei. St. Ottilien 1952, p. 18 (ASO, D II); Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG (2010), p. 36; Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG / Uwe SANDFUCHS (2013), p. 58.
- 15 Cfr Narzissus HEFFELE: Missionsseminarien. In: Lumen Caecis (1928), p. 174; Narzissus HEFFELE: Missionsseminarien. In: Jahresbericht 1927/28, p. 26; Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG (2010), p. 37; Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG / Uwe SANDFUCHS (2013), p. 58; Antonia LEUGERS: Das Missionsseminar Sankt Ottilien. Von den Anfängen bis zur Aufhebung in

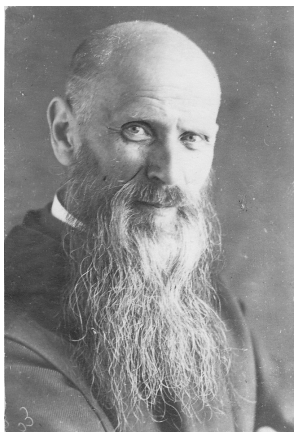
Inde ex anno 1901°, postquam P. Placidus Vogel redditus est Superior domūs Sancti Ludovici, P. Augustinus Mayer¹⁶ Rector scholae Ottiliensis erat. Idem hōc munere functus est usque ad annum 1906um. Anno autem 1906° mutatio quaedam structuralis in regimine scholae facta est. Nam usque ad illum annum régime rei scholaris dirigebatur tantummodo ab uno Patre Ottiliano. Tunc vero constituebatur divisio munerum, id est inde ex illo anno exstitit munus Rectoris, qui praepositus ipsius scholae erat, et munus Regentis, qui praepositus oecotrophēi erat.¹⁷ Itaque anno 1906° munus Rectoris suscepit P. Benedictus Pernsteiner,¹⁸ qui praeter theologiam etiam linguis antiquis studuerat, et Regens oecotrophēi redditus est P. Cyrillus Wehrmeister,¹⁹ qui quōque in schola docuit.²⁰

*P. Benedictus Pernsteiner.
[ASO, A.1.1 (PA Pernsteiner).]*

der NS-Zeit. In: Norbert KÖSSINGER (ed.): Hrabanus Maurus. Profil eines europäischen Gelehrten. St. Ottilien 2008, p. 130.

- 16 P. Augustinus Mayer natus est anno 1871°, sacerdotio auctus est anno 1896°, deinde demum anno 1900° monasterium Ottiliense intravit. Mense Ianuario a. 1907ⁱ in regionem missionariam Africae Orientalis missus est, unde iam mense Augusto a. 1907ⁱ in patriam revertit. Vitā functus est anno 1947° in Abbatia Swikkersperchiensi, quo anno 1914° stabilitatem suam transtulerat. - *Cfr* Necrologium 2000, p. 57, nr 437.
- 17 Leander BOPP (1952), p. 18 (ASO, D II) scribit hanc divisionem munerum fuisse decretum Capituli generalis anni 1906ⁱ. Sed in Decretis typis impressis (ASO, K.3.1), quibus D. XIII specialiter de rebus scholaribus agitur, nullo loco de tali divisione sermo fit.
- 18 P. Benedictus Pernsteiner natus est anno 1871°, sacerdotio auctus est anno 1894°, denique mense Septembri a. 1904ⁱ in monasterio Ottiliensi vota sua protulit. Imprimis operabatur ut magister Rectorque scholae, sed etiam ut Instructor Fratrum. Vitā functus est anno 1925°. - *Cfr* Necrologium 2000, p. 26, nr 139 et ASO, A.1.1 (PA Pernsteiner).
- 19 P. Cyrillus Wehrmeister natus est anno 1869°, sacerdotio auctus est anno 1893°, deinde mense Novembri a. 1896ⁱ in monasterio Ottiliensi vota sua exhibuit. Idem vero per multos annos fuerat magister in scholā Ottiliensi, Praefectus clericorum, archivarius et speciatim redactor Ottilianorum periodicorum missionariorum. Vitā functus est anno 1943°. - *Cfr* Necrologium 2000, p. 42, nr 291 et ASO, A.1.1 (PA Wehrmeister).
- 20 De hac disiunctione munerum *cfr* Frumentius RENNER: Entfaltung. In: Leuchter (²1992), p. 7; Leander BOPP (1952), p. 18 (ASO, D II); Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG / Uwe SANDFUCHS (2013), p. 57, p. 154.

*P. Cyrillus Wehrmeister.
[ASO, A.1.1 (PA Wehrmeister).]*

Sed decursū annorum animadvertebatur ex muneribus divisis difficultates quasdam exoriri. Nam de discipulis in oecotrophēum recipiendis scilicet Regens decrevit, quā receptio-
ne tunc insimul significabatur illos discipulos in scholam quōque receptos esse. Tamen Rector ipsius scholae hac in quaestione non participavit et ei tantummodo ius quoddam vetandi fuisse videtur. Officia autem Rectoris spectabant ad magistros ducendos, ad conventūs magistrorum instituendos, ad horarium componendum, ad libros scholares eligendos, ad materias docendi discendique constituendas, et sic porro.²¹ Alterā ex parte Regentis erat habitationem, cibos valetudinemque alumnorum curare, eorum mores observare, tempus subsicivum ordinare et similia.²² Munera Rectoris atque Regentis ergo artis-
sime quidem cohaerebant et unum sine altero cogitari non potuit, tamen hac dispositione rerum dissensiones auctoritatis sive competentiae futuras esse facile praesentiri potuit. Praeterea neque discipuli neque parentes pro certo sciverant, quis ex praepositis scholaribus maiorem auctoritatem haberet. Itaque verisimiliter ipse Regens illius temporis, P. Cyrillus Wehrmeister, anno 1914/15° speciali scripto exarato varia argumenta afferens proposuit, ut in emolumentum scholae alumnorumque haec divisio munerum iterum aboleretur.²³ Hōc propositum Ottiliani deinde sequebantur et anno 1916° munera Rectoris Regentisque denuo coniungebantur et unione personali in manus P.ris Narcissi Heffele²⁴ tradita sunt.²⁵

21 *Cfr* [Cyrill WEHRMEISTER]: Die Trennung der Seminarleitung in Regentie und Rektorat (1914/15) (ASO, A.7.1.3). - *Cfr* etiam Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG / Uwe SANDFUCHS (2013), p. 57.

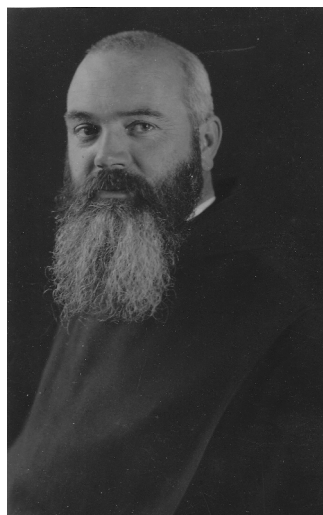
22 *Cfr* [Cyrill WEHRMEISTER]: Die Trennung der Seminarleitung in Regentie und Rektorat (1914/15) (ASO, A.7.1.3). - *Cfr* etiam Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG / Uwe SANDFUCHS (2013), p. 155.

23 *Cfr* [Cyrill WEHRMEISTER]: Die Trennung der Seminarleitung in Regentie und Rektorat (1914/15) (ASO, A.7.1.3).

24 P. Narcissus Heffele natus est anno 1885°, vota monastica anno 1905° protulit, sacredotio auctus est anno 1909°. Munus autem Rectoris obtinuit usque in annum 1936um. Vitā functus est anno 1946°. - *Cfr* Necrologium 2000, p. 55, nr 415 et ASO, A 1.1 (PA

Aliud autem problema praeterea erat magni momenti. Nam Ottiliensis schola missionaria erat quidem publice agnita atque curriculum gymnasiorum Bavaricorum sequebatur, tamen, cum esset schola privata, alumnis in ipsā scholā Ottiliensi examen maturitatis superare non licuit. Tamen tale examen discipulis erat necessarium, cum idem superatum expectaretur ab iis, qui deinde novitiatum chori suscipere voluerunt.²⁶ Sperabant vero Ottiliani fore, ut essent plerique discipuli, cum esset scopus huius scholae, quō futuri sacerdotes missionarii erudirentur.

Solutio huius problematis per nonnullos annos quaerebatur in eo, quod alumni ultimae classis in fine anni scholaris ad gymnasia statalia circumcirca sita mittebantur,²⁷ ut ibidem tamquam examinandi externi examen maturitatis superarent.²⁸ Cum hōc modō progrediendi plures difficultates cohaesisse

*P. Narcissus Heffele.
[ASO, A.1.1 (PA Heffele).]*

Heffele).

- 25 *Cfr* Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG / Uwe SAND-FUCHS (2013), p. 38.
- 26 *Cfr* Satzungen der Seminarien der Benediktus-Kongregation von St. Ottilien (1923), p. 4 (ASO, A.7.1.3). - Hanc condicionem etiam commemorat Narcissus HEFFELE: Missionsseminarien. *In*: Lumen Caecis (1928), p. 173.
- 27 Indicantur hōc in conexū varia gymnasia variis in locis, ex. gr. Augustae Vindelicum [Augsburg], Lacoriti [Lohr], Ginsburgae [Günzburg], Merstati [Münnerstadt], Dillingae [Dillingen]. - *Cfr* Narzissus HEFFELE: Missionsseminarien. *In*: Lumen Caecis (1928), p. 174; Narzissus HEFFELE: Missionsseminarien. *In*: Jahresbericht 1927/28, p. 24; Frumentius RENNER: Entfaltung. *In*: Leuchter (²1992), p. 6; Leander BOPP (1952), p. 18 (ASO, D II); Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG (2010), p. 39; Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG / Uwe SAND-FUCHS (2013), p. 73; Antonia LEUGERS: Missionsseminar St. Ottilien. *In*: Norbert KÖSSINGER (ed.) (2008), p. 131.
- 28 *Cfr* ex. gr. epistula ministerii Bavarici rerum internarum die 24 m. Apr. a. 1904 ad praepositos seminarii Ottiliensis missa, ubi agitur de septem alumnis Ottiliensibus, quibus examen maturitatis participare permittitur et qui eā de causā ad statale gymnasium Dillingense mittuntur (Bayerisches Staatsministerium des Innern für Kirchen- und Schulangelegenheiten an die Vorstandschaft des Missionsseminars St. Ottilien, 24.4.1904

facile imaginari possumus. Nam propter condiciones alumnis externis inopportunas plures discipuli primā vice examen superare non valuerunt.²⁹

Tales autem condiciones non in sempiternum sustineri atque retineri poterunt. Itaque alia via ingredienda erat. Solutio praebebatur anno 1913°, cum Dillingensis gymnasii conrector Dr. Gröbl proponeret, ut duae classes superiores scholae Ottiliensis, id est classes octava atque nona, regulariter statale gymnasium Dillingense frequentarent et deinde discipuli ibidem examen maturitatis superarent, cum hunc in modum difficilem statum externorum amitterent. Huic proposito Capitulum generale anni 1913ⁱ assensum est³⁰ et inde ab autumno anni 1913ⁱ hae duae classes ad gymnasium Dillingense translatae sunt.³¹ Inde ab anno 1916/17° etiam classis septima Dillingam mittebatur. Generaliter vero discipuli Ottilienses examen quoddam aditiale superare debuerunt, ut in gymnasium Dillingense reciperentur, sed inde ab anno 1922° concessione statali praebitā discipulis loco examinis aditalis tempus probativum sex octove septimanarum absolvere licuit.³²

(ASO, A.7.1.2)).

- 29 Cum omnes Consociationes missionariae in quaestionibus quōque scholaribus similes condiciones similique problemata haberent, etiam in Conventibus Superiorum Ordinum de talibus rebus sermo fieri solebat. Anno 1918° tali occasione nonnulli, qui examina discipulorum exterorum respiciebant, locuti sunt de «commissione mortuorum». Tamen quidam Superiores in hōc systemate nihil mutari voluerunt, quia secundum eorum opinionem effectūs mali, cum alumni missionarii gymnasia statalia frequentarent, maiores essent quam emolumenta. - *Cfr* Antonia LEUGERS: Interessenpolitik und Solidarität. 100 Jahre Superioren-Konferenz Vereinigung Deutscher Ordensoberer. Frankfurt/M 1999, p. 112.
- 30 *Cfr* Capitulum generale 1913, 10. Sitzung (20.8.1913), p. 12 (ASO, K.3.1).
- 31 *Cfr* Narzissus HEFFELE: Missionsseminarien. *In*: Lumen Caecis (1928), p. 174; Narzissus HEFFELE: Missionsseminarien. *In*: Jahresbericht 1927/28, p. 25; Frumentius RENNER: Entfaltung. *In*: Leuchter (1992), p. 7; Leander BOPP (1952), p. 18 (ASO, D II); Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG (2010), p. 39; Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG / Uwe SANDFUCHS (2013), p. 58, p. 74; Antonia LEUGERS: Missionsseminar St. Ottilien. *In*: Norbert KÖSSINGER (ed.) (2008), p. 131; Hermann BIBER: Vom Theresienhaus zum Priorat St. Bonifatius. *In*: Jahrbuch des Historischen Vereins Dillingen 103, 2002, p. 255. - Frumentius RENNER: Zur Frühgeschichte der Seminarschule in St. Ottilien. *In*: Franz AUER (ed.): 100 Jahre Gymnasium in St. Ottilien (s.a. (1991), p. 13 nominat gymnasii Rectorem D. rem Englert initiatorum huius propositi.
- 32 *Cfr* epistula Rectoris Narcissi Heffele die 18 m. Dec. a. 1923 ad statale ministerium educationis cultūsque directa, quā idem modo iterato rogavit, ut discipulis Ottiliensibus tempus probativum concederetur (Rektorat des Missionsseminars St. Ottilien an das

Tamen quaestio quaedam remansit. Nam etiam discipuli superiorum classium erant alumni missionarii, quā de causā neque alicubi neque dispersi in oppido Dillingā habitare potuerunt. Ut generalis scopus educationis servari posset, necessarium erat, ut alumni in oecotrophēo quōque Patre quōdam ducente unā viverent. Haec vero quaestio satis facile solvi potuit. Nam Ottiliani Dillingae inde ex anno 1906° domum possidebant, in quā clerici habitabant, qui in Dilligensi seminario sacerdotali studia sua theologica peregerunt.³³

*Domus Dillingensis ex longinquo recepta.
[ASO, Archivum imaginum, A 70.]*

Iidem autem anno 1913° hanc domum reliquerunt, ut partem studiorum suorum in studiorum universitate Monacensi transigerent. Itaque alumni

Staatsministerium für Unterricht und Kultus, 18.12.1923 (ASO, A.7.1.2). - Ceterum idem ministerium in initio anni 1927ⁱ Ottilianis nuntiavit mense Ianuario anni 1926ⁱ tale tempus probativum loco examinis aditalis generaliter concessum esse, quā de causā petitiones hac in re non iam essent necessariae (Bayer. Staatsministerium für Unterricht und Kultus an das Rektorat des Missionsseminars St. Ottilien, 20.1.1927 (ASO, A.7.1.2)).

- 33 Primum aedificium, quod Ottiliani Dillingae in usū habuerant, erat conductum. Denique anno 1906° domus quaedam empta est, quam Abbas Norbertus Weber eodem anno in Prioratum simplicem erexit et cui nomen Sancti Bonifatii inditum est. Primus autem Superior huius domūs erat P. Bonifatius Sauer. Eum secutus est anno 1908° P. Odilo Mayrock atque anno 1912 P. Petrus Wachter.

classium superiorum illuc transmigrare potuerunt.³⁴ Cum discipuli advenirent, P. Petrus Wachter adhuc erat Superior domūs Dillingensis, sed eum satis celeriter, id est anno 1914° secutus est P. Constantinus Jachmann, qui usque

*Alumni Dillingenses anni scholaris 1926/27ⁱ.
[ASO, Archivum imaginum, A 2.]*

ad annum 1925um ibīdem erat Superior. Deinde P. Bernhardus Ledermann praepositus domūs Sancti Bonifatii erat. Alumni vero in domo Dillingensi sub eisdem regulis vivebant ac in ipso seminario Ottiliensi. Ipsa autem schola Ottiliensis illo tempore, cum deinde tantummodo primae sex classes gymnasiales ibi educarentur, mutata est in progymnasium sic dictum.³⁵

Convertamur nunc ad programma scopumque scholae Ottiliensis. Cum enim - uti iam dictum est - «progenies» monasterii missionisque inde exspectaretur, ea sunt magni momenti, quibus agitur de eruditione atque educatione

34 *Cfr* Leander BOPP (1952), p. 18 (ASO, D II); Cyrillus WEHRMEISTER (³1939), p. 17; Frumentius RENNER: Frühgeschichte. *In*: Franz AUER (ed.) (1991), p. 14; Narzissus HEFFELE: Missionsseminarien. *In*: Lumen Caecis (1928), p. 174; Narzissus HEFFELE: Missionsseminarien. *In*: Jahresbericht 1927/28, p. 25; Hermann BIBER: Theresienhaus. *In*: Jahrbuch des Historischen Vereins Dillingen 103, 2002, p. 255.

35 *Cfr* Frumentius RENNER: Frühgeschichte. *In*: Franz AUER (ed.) (1991), p. 14; Frumentius RENNER: Entfaltung. *In*: Leuchter (²1992), p. 7; Antonia LEUGERS: Missionsseminar St. Ottilien. *In*: Norbert KÖSSINGER (ed.) (2008), p. 131; Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG (2010), p. 79; Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG / Uwe SANDFUCHS (2013), p. 74.

iuvenum.

Primo non omnibus indiscriminatim aditus ad Ottiliensem scholam missionariam praebebatur.³⁶ Maximi enim momenti in petitione recipiendi - quod bene intellegitur - erat voluntas sincera atque libere prolata, quā puer recipiendus vocationem suam monasticam missionariamque credibiliter verbis expressit.³⁷ Praeterea postquam curriculum statalium gymnasiorum humanisticorum in scholam Ottiliensem introductum est, aetas, quā pueri in primam classem gymnasii recipiebantur, erat inter annum decimum atque tertium decimum.³⁸ Non admissi sunt pueri, quibus mala testimonia scholastica erant et quorum progressus aliis in gymnasiis iam in irritum ceciderant.³⁹ Generaliter vero postulabatur satis bonum ingenium discipuli futuri, cum a missionario variis in disciplinis multa exspectarentur.⁴⁰ Ottiliani ergo seminarium suum non percipiebant ut locum collectaneum omnium, qui alibi iam defecerant, sed satis multa poscebant. Huc etiam pertinent ea, quae ad indolem, virtutes religiositatemque spectant, cum iam in pueris recipiendis omnia, ut in radice adessent, respiciebantur, quibus bonus monachus missionariusque futurus praeditus esse deberet.⁴¹ Haec aliaque iam legebantur in Prosepectū quodam, qui dicitur et qui ad illos mittebatur, quibus scholam seminariumque Ottiliense intrare in animo erat. Omnes enim iam in antecessum scire debuerunt, quid ab eis postularetur atque exspectaretur, ne pueri non apti neque idonei receptionem peterent. Itaque ibidem quoque iam explicabatur, quibus condicioni-

36 Generaliter de toto conexū *cfr* Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG (2010), pp. 37 sq.; Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG / Uwe SANDFUCHS (2013), pp. 68 sqq.

37 *Cfr* Prospekt der Missions-Seminarien der Benediktiner von St. Ottilien (s.a. [1909]), II,1, p. 2 (ASO, A.7.5.4). Itaque hōc locō statim subiungitur non posse recipi tales pueros, qui tantummodo studia sua conficere et deinde aliud munus suscipere vellent. - *Cfr* etiam ex gr. Satzungen der Seminarien der Benediktiner-Kongregation von St. Ottilien (1923), p. 3.

38 *Cfr* Prospekt der Missions-Seminarien der Benediktiner von St. Ottilien (s.a. [1909]), II,4, p. 2 (ASO, A.7.5.4).

39 *Cfr* Satzungen des Missionsseminars der St. Benediktus-Missions-Genossenschaft von St. Ottilien (1902), III, § 6, p. 2 (ASO, A.7.1.3).

40 *Cfr* Prospekt der Missions-Seminarien der Benediktiner von St. Ottilien (s.a. [1909]), II,2, p. 2 (ASO, A.7.5.4).

41 *Cfr* Prospekt der Missions-Seminarien der Benediktiner von St. Ottilien (s.a. [1909]), II,3, p. 2 (ASO, A.7.5.4).

bus discipuli iterum dimitti possent,⁴² id est si ex. gr. regulas constitutas indesinenter non observabant, si malos mores exhibebant, qui sanari non potuerunt, si animadvertebatur aliquem vocationem ad vitam monasticam missionariamque omnino non habere, et similia. Dimitti etiam alumnus potuit, cum pro certo sciretur eum usque ad examen maturitatis non perventurum esse.⁴³ Sed etiamsi ab initio selectio quaedam fiebat, tamen candidati, quibus ex eruditione scholari iam acceptā condiciones non ita opportunaerant, sed in quos praeter indolem vocationemque spes ponebatur, variis modis fovebantur atque adiumenta eis praebita sunt.⁴⁴ Hac in re Patres Fratresque Ottiliani vel etiam alumni maiores natū illis candidatis institutiones privatas subsidiariasque exhibuerunt, ut iidem sive singulis sive omnibus in disciplinis statum classis suae adipiscerentur. Tales vero institutiones subsidiariae gratuito praebebantur.⁴⁵

Hōc in conexū nunc etiam quaestio exoritur, unde alumni Ottiliani provenirent, id est ex quibus familiis et ex quibus regionibus. Scitū vere dignum est investigationibus quōque scientificis recentioribus inventum esse illo tempore, de quo agitur, maiorem partem alumnorum exortam esse ex familiis, quarum patres functionarii⁴⁶ minores mediiue, mercatores institoresque,

42 Cfr Prospekt der Missions-Seminarien der Benediktiner von St. Ottilien (s.a. [1909]), V, p. 3 (ASO, A.7.5.4); Satzungen der Seminarien der Benediktiner-Kongregation von St. Ottilien (1923), pp. 45 sq.

43 Cfr Verordnungen über die Seminarien der St. Benediktus-Missionskongregation infolge der am 16. und 17. Juli 1908 in St. Ottilien abgehaltenen Rektorenkonferenz, § 9, p. 3 (ASO, A.7.1.3).

44 De hac re cfr Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG (2010), p. 38; Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG / Uwe SANDFUCHS (2013), pp. 70 sq.; Antonia LEUGERS: Missionsseminar St. Ottilien. In.: Norbert KÖSSINGER (ed.) (2008), pp. 134 sq.

45 Discipuli, qui ex gymnasio quodam statali ad seminarium Ottiliense transire voluerunt, quia classem quandam superare non valuerant, non ita benigne atque restrictione quādam tractabantur. Itaque in praeceptis ad seminaria spectantibus leguntur haec: «*Hic suspicio movetur repulsam effecisse vocationem, id quod semper maxime suspectum est.*» (Textus originaliter Theodiscus) (Verordnungen über die Seminarien der St. Benediktus-Missionskongregation infolge der am 16. und 17. Juli 1908 in St. Ottilien abgehaltenen Rektorenkonferenz, § 6, p. 2 (ASO, A.7.1.3).

46 functionarius, -ī m.: *Angestellter*. - Cfr Christian HELFER (1991), p. 78.

agricolae erant.⁴⁷ Ex familiis autem rusticis circiter triginta centesimae discipulorum Ottiliensium provēnērunt. Itaque etiam non mirandum est maiorem partem alumnorum ex regionibus ruralibus ortam esse.⁴⁸ Inde concludi potest alumnos Ottilienses imprimis ad socialia strata inferiora atque media pertinuisse.⁴⁹ Praeterea concludi potest scholam Ottiliensem his stratis socialibus viam ad ascensionem socialem praebuisse.

Certe etiam erat scopus Ottilianorum «progeniem» suam undique quaerere, ubicumque bona ingenia coniuncta cum vocatione sincerā inveniri potuerunt strato sociali non respecto. Talia - praeter alia⁵⁰ - etiam animadvertuntur, cum spectemus contributionem pecuniariam, quam parentes quotannis solvere debuerunt. Illo tempore, de quo agitur, contributio plena constitit 360 marcis.⁵¹ Tamen reductiones quaedam fieri potuerunt, cum familia ex conditionibus oeconomicis totum pretium solvere non valuit, sed tantummodo si

47 Huiusmodi investigationes programmatis ordinatralibus sustentae inveniuntur imprimis in libro, qui est Holger GAST / Antonia LEUGERS / August H. LEUGERS-SCHERZBERG (2010), p. 142 sqq. - Sed iam Narzissus HEFFELE: *Missionsseminarien*. In: Lumen Caecis (1928), pp. 176 sq. similes numeros exhibuit. - Frumentius RENNER: *Frühgeschichte*. In: Franz AUER (ed.) (1991), p. 17 breviter idem refert.

48 Quod certe etiam cohaerebat cum sitū monasterii Ottiliensis.

49 Ceterum Narzissus Heffele: *Missionsseminarien*. I: Lumen Caecis (1928), p. 177 scripsit filios officialium*, qui etiam scholam frequentaverunt, partim melius ingenium habere, sed eorum virtutes saepe non esse tam stabiles ad difficilia officia muneris futuri sustentanda.

*) officialis, -is m.: *Beamter*. - Cfr Christian HELFER (1991), p. 111; Johann Paul BAUER: *Lexicon terminorum iuridicorum et politicorum nostrae aetatis*. Saarbrücken 2008, p. 62.

50 Differentias inter alumnos, qui ex variis stratis socialibus exoriundi erant, in seminario Ottiliensi responsales superare conabantur ex. gr. vestimento scholari communi, quod omnibus discipulis gerendum erat, vel etiam rebus inter omnes distribuendis, quae singulis interdum a parentibus missae sunt. Talia, quae etiam ad futuram vitam monasticam spectaverunt, praeterea inveniuntur in eo, quod inter comestiones quidam alumni condiscipulis ministrabant et hoc officium alternatim unicuique aliquando explendum erat. - Cfr *Verordnungen über die Seminarien der St. Benediktus-Missionskongregation* infolge der am 16. und 17. Juli 1908 in St. Ottilien abgehaltenen Rektorenkonferenz, VI, § 25, p. 4; ad tit. VII, p. 5 (ASO, A.7.1.3); *Beschlüsse des vom 6. Aug. bis 27. Sept. 1913 in St. Ottilien tagenden Generalkapitels der Benediktiner-Kongregation von St. Ottilien über unsere Missionsseminarien*, § 6, p. 2 (ASO, A.7.1.3); *Satzungen der Seminarien der Benediktiner-Kongregation von St. Ottilien* (1923), p. 21, p. 41, p. 44 (ASO, A.7.1.3).

51 *Prospekt der Missions-Seminarien der Benediktiner von St. Ottilien* (s.a. [1909]), p. 3 (ASO, A.7.5.4).